

List všetkým, ktorí v dnešnej dobe prehrali

Anand Giridharadas*

Milý spoluobčan,
dnes píšem Tebe, ktorý si prehral v dnešnej dobe, v tomto okamžiku nášho spoločného života, vo svete plnom zlomov a priekov a strachu. Adresujem tento list proste Tebe, hoci obaja vieme, že za tým „Ty“ je vás mnoho – žien a mužov – a že za týmto „ja“ je spústa ďalších ako som ja.

Píšem Ti preto, lebo ma desí tento náš spoločný súčasný otrasený svet. Tuším, že aj Ty máš strach. Určite je toho dosť, čoho sa bojíme obaja. Ale veľmi veľa strachov máme jeden z druhého. Ty máš strach zo sveta, v ktorom chcem žiť ja, a ja zas mám strach z Tvojich vízií.

Poznáš ten pocit, keď vieš, že bude búrka, hoci ešte ani nezahrmelo? Aj teraz to cítiš, spoluobčan? Tú ťažobu a obavy, ktoré tým, čo ich poznajú, pripomínajú 30-te roky?

Ale možno nie, lebo Tvoje a moje strachy, ktoré máme jeden z druhého, neprichádzajú naraz. V tomto kole vnímam, že Tvoje strachy zo mňa, zo sveta, o ktorom som Ti tvrdil, že je to ten pravý pre nás oboch, tie sa hromadili celú jednu generáciu. Trvalo to, než Tvoje strachy vyvolali tie moje, lebo spočiatku som ani nepomyslel, že sa Ťa mám báť.

Počul som Ťa, ale nepočúval, keď si celé roky vpravil, že tento úžasný nový svet nie je úžasný pre Teba, pre mnohých vás po celom industriálnom svete; že ten otvorený, tekutý svet ľudí a technológií slobodne plynúcich okolo zemegule kam sa im páči, z ktorého som sa radoval, ten nebol pre Teba emancipáciou.

Chodil som po Tvojich mestách, pozeral som sa, ale nevidel. Pritom v Stephenville v Texase som si všimol, že hlavné námestie lemujú jedna advokátska kancelária vedľa druhej, pre všetkých tých, čo nastupujú do väzenia alebo z neho odchádzajú. Vo Wagnere v Južnej Dakote som si všimol opustené predajne a Dom vojnových veteránov, ktorý tam stál ako výsmech sna o trvalej komunite. A vo Wal-Mart v Lancasteri v Pensylvánii som si všimol, že príliš mnoho dvadsiatnikov a tridsiatnikov vyzeralo, ako by mali o 10 – 20 rokov zomrieť, s flakatou zapálenou pleťou, riedkymi vlasmi ako drôty, zažltnutými polámanými zubami a prázdny pohľadom.

---

* Text je prepisom autorovej prednášky TED Talk z 29. júna 2016 pod názvom *A Letter To All Who Have Lost In This Era*.

Všimol som si, že mladí ľudia, ktorých som stretal v Paríži, vo Florencii, v Barcelone, síce mali diplomy, ale boli im nanič, že žili zo štípendií dlho po tridsiatke a nedokázali naštartovať svoje kariéry vinou hospodárstva, ktoré vytvára bohatstvo, ale nie prácu. Všimol som si aj články o londýnskych štvrtiach zmenených na ulice duchov, kde globálni superboháči perú peniaze v prázdnych bytoch, ktorých závrtné ceny vyhánajú celoživotných obyvateľov z mesta a mladé páry začínajú bez vlastného bývania.

A počul som, ako sa trhá tkanina Tvojho života. Kedysi si sa mohol spoľahnúť na zamestnanie, ale teraz už nie. Kedysi si dokázal užiť svoje deti a zaručiť im, že sa v živote dostanú trochu ďalej ako Ty, ale teraz už nie. Kedysi si cítil, že máš dôstojnú prácu, ale teraz už nie. Kedysi bolo pre ľudí ako Ty normálne, že bývali vo svojom, ale teraz už nie.

Nevravím, že som to všetko nevidel, ale rozptyľoval som sa rojčením o budúcnosti, v ktorej by sme mohli žiť na Marse, hoci Ty si sa trápil tu dole na Zemi. Rozptyľoval som sa zdokonaľovaním nesmrteľnosti, hoci mnohí z vás sa už nedoživali ani veku ich rodičov.

Počul som o tom všetkom, ale nepočúval. Pozeral som, ale nevidel. Čítal som, ale nechápal.

Spozornel som, až keď si išiel hlučne voliť, a až keď ma Tvoje hlasovanie a krik a dôvody toho všetkého začali ohrozovať.

*Nesprávna farba pleti či pohlavie nie je
jediným druhom znevýhodnenia. Jestvuje
jemnejšia nevýhoda, ak aj máš tie správne črty
a predsa cítiš, ako sa Ti história vzdala; že svet
je čoraz menej známy, menej Tvoj.*

Počúval som, až keď si začal rozbíjať medzinárodné spojenectvá a voliť vulgárnych demagógov.

Až vtedy ma Tvoja bolesť začala zaujímať.

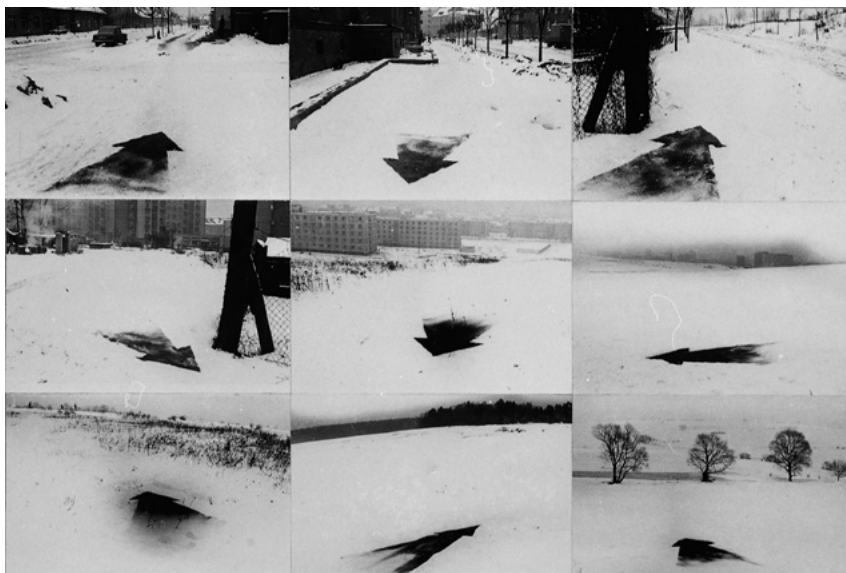
Viem, že kto sa cíti ublížený, často chce ubližovať. Zaujímaloby ma, či by si teraz mal menšiu chuť zraniť, keby som bol stál pri Tebe, keď si tú bolesť iba pocítil.

Sám si kladiem otázku, prečo som vtedy pri Tebe nestál.

Jeden dôvod je, že ma uhranuli guruovia zmeny, vyznával som náboženstvo novosti kvôli novosti, a globalizácie a otvorených hraníc a kaleidoskopickej rozmanitosti.

Možno som bol slepý, keď ma opanovala viera v zmenu. Možno som nevidel dôsledky tej zmeny. Možno som prehliadal dôležitosť koreňov, tradícií, rituálov, stability a spolupatričnosti.

A čím zarytejšie fundamentalisticky som uctieval zmenu a otvore-

Rudolf Sikora

Z mesta von. 1970. Záznam akcie. Spolupráca Ladislav Paule

nosť, tým viac som Ťa zaháňal do opačného pólu, kde si chcel priľnúť, zamrznúť, uzavrieť sa a patriť.

Už chápem, čo som nechápal predtým, že nesprávna farba pleti či pohlavie nie je jediným druhom znevýhodnenia. Jestvuje jemnejšia, tichšia nevýhoda, ak aj máš tie správne črty a predsa cítiš, ako sa Ti história vzdáva; že minulosť bola pohostinná k ľuďom ako Ty, ale budúcnosť bude pohostinnejšia k iným; že svet je deň za dňom čoraz menej známy, menej Tvoj.

Bez zaváhania trvám na tom, že tie staré privilégia musia zaniknúť. Nech zaniknú tak rýchlo, ako to len ide. Je na Tebe, aby si sa naučil žiť v novom storočí, kde niet bonusov za správnu pleť či orgány. Až sa vyzúriš a začneš nenávidieť, láskavo si všimni, že v našom spoločnom dome niet pre to miesta. Ale uznávam, spoluobčan, že som nepočítal s tým, ako ťažko sa vyrovnáva so stratou postavenia. Zabudol som, že by to, čo je spoločensky potrebné, mohlo byť aj osobne vyčerpávajúce.

Niečo podobné sa stalo s ekonomikou, ktorej súčasťou si Ty aj ja. Tak ako nemôžem a nechcem pretočiť späť hodiny rovnosti a rôznorodosti, a predsa musím pochopiť pocit straty, ktoré vyvolávajú, zároveň odmietam, a ani by som nemohol, aj keby som chcel, pretočiť späť hodiny čoraz hus-

tejšie prepleteného a vzájomne závislého sveta, a neustále nových objavov. A predsa musím pochopiť, ako to všetko vnímaš Ty.

Roky si mi vpravil, že to všetko nevnímaš až tak skvele, ako to predpokladajú moje teórie.

A predsa skôr než si dokončil prvú vetu ponôš na ťažkosti života s nepredvídateľnou pracovnou dobou, neistou výplatom, miznúcimi príležitosťami, na to, ako to bolí nechávať vlastné deti v celodennej opatere, aby si stíhal nočnú smenu, vyštekol som na Teba – skôr než si dopovedal vetu – svoju dogmu o tom, že to, čo zažívaš, to je flexibilita a sloboda.

Svojich „iných“ si každý vytvárame sami. Ako rodičia, ako susedia, ako občania sa vzájomne tvoríme tým, že sa vidíme alebo nevidíme.

Jazyk je jedna z mála vecí, ktoré skutočne zdieľame, ale ja som toto naše spoločné dedičstvo niekedy používal na zahmlievanie a prekrúcanie a ospravedľňovanie seba samého; na rebrandovanie toho, čo bolo dobré pre mňa ako toho, čo je dobré pre nás oboch, keď som strieľal výrazy ako „ekonomika zdieľania“ a „disrupcia“ a „globálne zdroje“.

Už chápem, že niekedy som skutočne nakupoval Tvoju bolesť vo veľkom, maľoval ju na ružovo, a predával Ti ju naspäť ako slobodu.

Chcel som uveriť, a aby si aj Ty uveril, že systém, ktoré je dobrý ku mne, ktorý mi neustále uhladzuje život, že to je ten najlepší systém aj pre Teba.

Povýšenecky som Ti oznámil svoj názor, že volíš proti vlastným ekonomickým záujmom – ako keby som poznal Tvoje záujmy. To sú tie moje dogmatické ekonomické reči. Rád sa tvárim, že ekonomické záujmy ľudí sú ich jediným záujmom, a ignorujem veci ako spolupatričnosť a hrdosť a túžba vyslať správu tým, ktorí Ťa ignorujú.

A tak sme sa ocitli tu, v hrozivom, ale nie nevysvetliteľnom okamihu demogógie, zlomu, xenofóbie, rozhorčenia a strachu.

A bojím sa o nás oboch, ak budeme pokračovať touto cestou, keď ja nepočúvam a Ty sa cítiš nevypočutý a kričíš, aby som počúval.

A bojím sa, že nás oboch zvedie vízia budúcnosti, v ktorej niet miesta pre toho druhého.

Ak to takto pôjde ďalej, možno potečie krv. Noviny už každodenne píšú o krviprelievaní. Možno dôjde na zatýkanie, razie, deportácie, koncentráky, separatizmus. A nie, nemyslím, že by som preháňal. Možno sa dokonca začne hovoriť o vojne tam, kde si boli istí, že už ju majú za sebou.

Vždy zostáva nádej vykúpenia. Ale nebude to lacné a plytké vykúpenie táraninami o tom, že sme v tom spoločne. Teraz bude treba viac.

Bude treba uznať, že každý sme si zvolili byť tu.

Svojich „iných“ si každý vytvárame sami. Ako rodičia, ako susedia, ako občania sa vzájomne tvoríme tým, že sa vidíme alebo nevidíme.

Nenarodil si sa pomstychtivý. Mám istý podiel na tom, že sa možno snažíš pomstiť, a tá snaha ma láka vymýšľať čoraz rafinovanejšie úteky z nášho spoločného života, zo škôl a štvrtí a letísk a zábavných parkov, kam sme chodievali spolu.

Nestojíme teda pred problémom spôsobeným nejakými ďalekosiahlymi, neosobnými silami. Stojíme pred problémom Tvojich a mojich vzťahov. Zvolili sme si isté vzájomné vzťahy a tie nás dostali sem. Môžeme si zvoliť iné vzťahy, ktoré nás dostanú von.

Ale je tu niečo, čo by sme mohli opustiť ihneď, spoluobčan, počnúc svojimi vlastnými milovanými verziami reality.

Predstav si, že by si opustil fantázie o spoločnosti očistenej od tých a tých ľudí. Predstav si, že ja by som opustil svoj zvyk zachraňovať svet za Tvojím chrbtom, rozhodovať o budúcnosti Tvojej práce, Tvojej stravy, Tvojich škôl na miestach, kam by Ťa ani nepustila ochranka.

Dokážeme to iba vtedy, ak sa najprv pokúsime uznať, že sme jeden druhého zanedbali. Ak v tejto osudnej chvíli zostáva ešte nádej, tak v tomto. Príliš dlho sme každý prenasledovali rôzne trblietavé sny na úkor pozornosti voči snu, ktorý toho druhého tvorí, snu o starostlivosti o toho druhého, o prebudení kúzla toho druhého, o spoločnej ceste dejinami. Mohli by sme sa každý odvážiť snívať o tom druhom, pretože na tom záleží viac než na všetkých tých nablýskaných vecičkách.

Odvážme sa.

Z ANGLICKÉHO ORIGINÁLU PRELOŽIL PETER BUGÁR